

Таліянка

Юрій Федькович

1

Від матері я маленький оставсь, а батечка мого таки і не тямлю – покойні!... От і пішов поміж чужі люди. А чужі люди які? і роблю було день і ніч, і корюсь, най би малій дитині, а все-таки не було мені просвітлої години: а ти сякий, а ти такий! і шматок хліба не варта, що їси, не то що! От таке-то було. Хіба лиш одна гадина мене не їла...

Да на решті дав Бог доробитись і мені: вже маю і пару воликів своїх, і коровку, і овечок з пасемце. А все те отсими своїми бідними руками замучив, бо Бог мені допомагав, за те мабуть, що я кожному було по правді хожу. Та думаєте, що я врадувався мукою своєю кривавою? Прийшла вербецирка: а війт не мав кого за свого сина упхати, та мене сироту. От таке-то безталання!

Лиш за тільки ще лишив мені Бог щастя, що мене хоть у тому війську ніхто не збиткував. Да й не мали за що, коли я було кожного послухаю, кожному честь оддам, а царської служби було пантрую, як ока в голові. Другі не раз, було, з мене аж сміються:

– наш Харовюк, – кажуть, – наваживсь конче старшим бути, так ставиться, так ставиться!

– Еге, братіки, – кажу я, – ставтесь ви лиш, а я не ставлюся. – Є кому старшувать і без мене.

2

По котрих-то краях ми не стояли! Були і в Австрії і в Тиролях, і в Угорщині, і в Чехах, а нарешті зупинились аж у тому славному місті Венедикт, що якийсь вражий син серед самого моря збудував, на безголов'я собі, чи що. Двори такі великі, як світ, стоять вам у морі, буцім це яка калабатина, де баби коноплі пражать, чи як там.

А що церкви у тому місті препишні, то й не сказати; але вже ніщо так, як один двір величезний, де, славлять, якісь-то дожі колись-то пересиджували, чи що. Ох, та двір же то, двір!... мабуть і змалювать такого не можна.

Як було часом підемо там на варту, та стане нас один таліян по усядах водити, та все показувати та розповідати, то й очей своїх забудемо, а не надивимось. А тут зараз і монастир святого Марка стоїть, і базар препишний, і голубе море грає, а на морі огрядні кораблі без ліку-міри стоять собі пишними рядами та ряхтять, мов те пав'яне пір'я на сонці, або ті маки цвітущі, що вже ні переписати ні перемалювати.

3

Був у нашій компанії капрал один молоденький, личка мальованого та хорошого стану. Василь Коронійчук звався, який-то вже, такий! було увесь світ лиш на його дивиться. Да відколи прийшов у той Венедикт, то неначе б хто обміняв його, чи що: і на личку змарнів і волю стратив, і ходить засмучений та задуманий, хтось би був гадав, що в його сумління недобре; було й на погуляннячко наше молодецьке не прийде, не то

що.

- Що вам оце такого подіялось, соколе пане капрал? - станемо ми не раз питаться, - ви може нездужаєте, чи що, або може квартира ваша нездорова? Хлопці! хто з паном капралом на кватирі? яка там квартира?

- Та пан капрал самі на квартирі! - обізветься дехто з цугу, - вони вже давно сами, ще відколи Маник у шпиталі, - буде три місяці.

А пан капрал Чибринюк (старший капрал у нашому цугу) слухають та й лиш подивились на Коронійчука.

- Василю! - кажуть (вони собі були з одного села, та й не чужі), - чи ти лиш, небоже...

Коронійчук так і зачервонівсь, а пан капрал Чибринюк яли його за руку, а йому на руці такий-то вже перстень срібний, сипаний! Чибринюк стягли перстень та й сховали.

- Тобі, - кажуть, - не треба вже цього перстень: відошлю його до...

А Коронійчук як упадуть йому в ноги:

- Братіку, каже, прости мене! - а самі плачуть, як мала дитина. Але пан Чибринюк як гукнуть на мене:

- Збирайся, - кажуть, - хлопче, сакомпак, підеш з паном капралом Коронійчуком на квартиру!

А сам так-то вже якось на мене подивились дивно!

- Добре, татку, - кажу. Зібравсь та й пішов.

4

Квартиру ми мали в одного старого купця таліяна, що в його чотири кораблі свої по морі ходили. А що вже за двір мав, то двір! мабуть би й цареві не сором було б ув йому сидіти, не то що. Що світлиці величні, що ганки пишні, а що вже в тих світлицях гарно, то й не сказати; куди ні глянь, все золото, все парчі дорогі, все оксамити хто зна які, а стіни, коли не з дзеркала, то з дорогого мармуру, а коли не з мармуру, то з білої риби кості. А що вже помости дивні там були! Бач, насажувані, да так насажувані, що ніхто би і не вгадав, як-то, та з чого-то.

Наша світличка була у нижниці, над самим морем, а з дверей виходилось на один широкий ганок з білого мармуру лискучого, з білими стовпами та з широким поруччям мармуровим позолоченим. Господи! що там любо було пробувати! Сяду собі було у великому вікні широкому, та дивлюся, як ті морські філі одна другу здоганяє, наче ті голуби сизі пригортаються, або вийду на ганок, зійду собі східчиками аж у море та граюсь я білою рибкою, гулячи її хліба кришечками, а ні, то слухаю-прислухаюсь, як ті молоді рибалчики собі приспівують, або ті пишні керманичі кедровими веселлями плюскають.

5

Одного вечора, вже пізно було, сижу я собі знов у вікні та думаю, а пан капрал мій вийшли на ганок, обняли обома руками холодного стовпа, притулились к йому, а самі дивляться, як той великий та кривавий місяць з тихого моря виринає; аж тут править мальоване човенце, править та й прибило до самого ганку, а з човенця виходить

панночка якась, уся в білих атласах убрана, виходить та й право до пана мого молоденького. А вони, сердешні, стоять собі, мов приковані: ні пари з уст. Прийшла та й обняла їх білими та манесенькими своїми рученятами:

- Василю, - промовляє, - ангеле мій, се ти! Василю!

Вони наче не чують, а вона знов:

- Ти не чуєш твою милу, мене покидаєш? скажи мені!

- Вже й покинув, - кажуть пан капрал стиха, та й зітхнули.

- Не кажи так, серце. Я знаю, що ти оце дровичся, а я й в жарті не хочу такі речі чути, Васильку!

- Я не жартую, сеньора.

- Недобрий молодче! чи ж можна мене так налякати? Осердився мабуть, що я цілий тиждень не приходила, а я, серце, не була дома: я їздила аж у Відень до твого царя та купила тобі одправу. Візьмемо шлюб, милий, - чого ж бо ти так дивишся понуро?! Возьмемо шлюб, серце!

- Не візьмемо, - каже мій пан, а сам білий, білий, як та стіна!

- Чому ні? - питає таліанка.

- Бо я вже жонатий.

- О Пречиста!! - аж скричала волошка.

Гострий ніж блиснув, пан капрал поховзлись по крові своїй багровій на мармурову плиту, а доки на моїх руках Богу духа дали, нещаслива дівчина вже давно спочивала-на дні моря.

1864 р.